

Відкрите заняття

Урок- бесіда

**«Види образотворчого
мистецтва»**

Малювання композиції

«Серед поля мак розцвів».

Додаток №2

Бесіда: "Види образотворчого мистецтва". Малювання композиції "Серед поля мак розцвів"

Мета. Провести бесіду про види образотворчого мистецтва; поглиблювати набуті знання з основ народознавства, розвивати в дітей уміння правильно підбирати для роботи кольори, заповнювати зображенням усю площину аркуша паперу (виконання великого зображення), розміщувати предмети на аркуші з урахуванням взаємо-розташування за принципом ближче-нижче, далі-вище, далі-менше; формувати естетичне почуття, виховувати акуратність під час роботи з фарбами, активізувати творчу ініціативу учнів.

Обладнання. Таблиці, малюнки (зразки дитячих робіт), репродукції картин (за вибором учителя), ілюстрації із зображенням маку.

Хід уроку

I. Організаційна, частина.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого матеріалу.

— Назвіть основні і похідні кольори.

(Основні — червоний, жовтий, синій; похідні — зелений, фіолетовий, оранжевий.)

— Як одержати похідні кольори з основних?

(Шляхом змішування основних кольорів.)

— Назвіть кольори райдуги.

(Червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий).

— Як ще можна назвати кольори райдуги? (Хроматичні)

— Назвіть ахроматичні кольори. Що означає префікс "а" у цьому слові?

(Білий, чорний, сірий; префікс "а " означає заперечення, тобто ці кольори не мають кольору.)

— Як одержати сірий колір? Як зробити його світлішим або темнішим?

(Білий + чорний = сірий; сірий колір робиться світлішим або темнішим шляхом додавання до нього білого або чорного кольорів.)

2. Бесіда про види образотворчого мистецтва.

Образотворче мистецтво поділяється на окремі види, кожен з яких має свою специфічну мову.

Графіка — мистецтво зображення предметів лініями та штрихами.

Живопис — зображення предметів і явищ за допомогою фарб.

Скульптура — твори мистецтва, що мають об'ємну форму і виконуються з твердих або пластичних матеріалів.

Архітектура — це мистецтво створювати будівлі. До неї належать житлові будинки, господарські й промислові будівлі, меморіальні споруди.

Декоративно-прикладним мистецтвом називають предмети побуту (одяг, посуд, меблі, килими тощо), які мають не тільки практичне, а й естетичне значення.

Кожен вид образотворчого мистецтва по-своєму використовує такі художні засоби як малюнок (рисунок), колір, пластика, світлотінь. У різних видах мистецтва ці засоби відіграють неоднакову роль. Якщо для живопису найважливішим є колір, то графіка звертає особливу увагу на рисунок — на лінію, а також на світлотінь, яка допомагає створити відчуття об'ємності у площинному зображенні. Основним засобом скульптури є передача форм, пластика виробу.

3. Перегляд демонстраційного матеріалу (з коментарем учителя).

III. Повідомлення теми і завдань уроку.

1. Відгадування загадок.

Стебельце — шорстка драбинка.

У серединці — чорна вуглинка,

Пелюстки блискучі, як лак.

Це квітує червоний ... (мак).

Запалали в чистім полі

Квіти гарні, всі червоні.

То палає влітку так
Польовий червоний ... (мак).

В житечку зеленім
Факели вогненні.

Цілий день собі горять,
З сонечком лягають спать. (Маки).

2. Перегляд демонстраційного матеріалу.

3. Вступна бесіда.

Нам радісно, коли дивимося на такі картини. Вони створюють красу і затишок у наших оселях; у кожної людини, яка дивиться на них, з'являється хороший настрій. Я вважаю, що такі картини принесуть більше радості, ніж зірвані маки, які за декілька годин зів'януть. Думаю, що й ви теж такої думки.

4. Декламування вірша А. Костецького "Добрий мак".

Добрий мак

Ну й мак же красивий
зацвів серед поля!

Такий, що повз нього
не пройдеш ніколи.

Мурахи спинялись, і коники клякли
од тої краси
незвичайного маку.

І навіть завжди заклопотані бджоли
літають повільно
над маком по колу.

А макові — що?

Ну вродився такий.

Красою пишатись йому —
не з руки.

Та він не пишався,
а всім усміхався

і з кожним
привітно і чемно вітався.

І кожний лиш кращого
макові зичив, і всім
веселіше ставало утричі!

І все, що літало, —
за мить заспівало!

І все, що стрибало й повзло, —
заспівало!

Бо добрій красі
не заздрять,
а тільки радіють усі.

5. Продовження бесіди.

— Діти, чи доводилось вам бачити, як цвіте у полі мак? (Учні діляться своїми враженнями).

Усім подобаються прекрасні червоні квіти маку. Його торочкуваті пелюстки у два або декілька кіл часто дають прихисток жукам і мухам, які ховаються у квітці від холоду. Дрібних жучків, джмелів і особливо мух приваблює величезна кількість пилку, який висипається просто на пелюстки.

Дрібне насіння маку дозріває у коробочках. (Демонструється коробочка маку.)

Восени при сильному вітрі достиглі коробочки розкриваються і торохтять, як брязкальця. Чорні насінинки висипаються на землю. Червоний мак, як символ, має таке ж давнє походження, що й калина.

Квіти маку символізують і дівочу красу, і здоров'я, але часто є символом трауру.

Збереглись перекази, що, дівчата-полонянки поїли маковим настоем татар, а самі рятувалися втечею.

З давніх-давен мак наділяли чудодійною силою, яка захищає від усілякого зла. Його освячували в церкві двічі на рік — на Маковія і на Спаса. Такий мак — найкращий оберіг від нечистої сили.

Дівчата з любов'ю вишивали квітки маку на сорочках, вплітали їх у віночки.

6. Декламування вірша "Мак".

Як без вишні — не садок,

Так без маку — не вінок.

А його ось, як на те,

Стільки в полі тут росте!

І червоний, і стрункий,

І свіженький все який!

Цілу купу нарвемо —

Всім віночки сплетемо.

7. Поетапне виконання композиції вчителем.

8. Практична діяльність учнів.

IV. Підсумок уроку.

— Сподіваюся, що сьогодні на уроці ви здобулися на часточку добра, тепла і знань. А відтак завжди будете мудрим другом для природи.

Ми з нею — єдине ціле, і розділити нас неможливо, тому бережімо свою зелену планету.

1. Декламування вірша П. Сиченка "Вмійте природу любити".

Вмійте природу любити

Вам у походи ходити

І мандрувати, любі діти,

Вмійте ж природу любити,

Кожній стеблинці радіти.

В полі, у лісі, над яром —

Квіти, дерева і трави...

Цвіту не вирви задаром,

Гілки не втни для забави.

Оберігайте повсюди

Шлях і стежиночку в гаї.

Все те окрасою буде

Нашого рідного краю.

2. Перегляд і демонстрування дитячих малюнків.

Відкрите заняття

Урок- бесіда

«Писанкарство на Україні»

Створення композиції

«Великодні свята».

Урок- бесіда "Писанкарство на Україні".

Створення композиції "Великодні свята"

(аплікація, живопис)

Мета. Розповісти учням про звичаї та обряди святкування Великодня, про писанкарство на Україні; вчити дітей створювати святкову композицію до Великодніх свят; поглиблювати уявлення про виражальні засоби малюнка; розвивати зорову пам'ять, фантазію; відроджувати звичаї та обряди нашого народу, примножувати його традиції.

Обладнання. Таблиці, малюнки, ілюстрації, зразки дитячих робіт, присвячених великоднім святкам, писанки, крашанки, мальованки, дря-пан'ки, писанки-мотанки.

Хід уроку

I. Організаційна частина. Повідомлення теми і завдань уроку.

II. Робота над темою уроку.

1. Літературна композиція.

(Клас прикрашено вишиванками. На стіні висить ікона. На лавці сидять дітки і спостерігають за роботою матері, яка розписує за допомогою писачка яєчка. На столі горить свічка, у мисці лежать писанки, дряпанки, крапанки, мальованки, писанки-мотанки).

Мама: - Передвеликодні турботи наповнюють нашу хату. Пахучий дух святкового тіста несеться з кухні. Це моя донечка чаклує біля пасок. Я її минулого року навчила. От і хоче, щоб наші пасочки були різні: маленькі, середні, великі. Тож бере різні форми — від полив'яного горнятка до каструлі.

Хлопчик: - А я, матусю, із формочки спік ось такого гарненького баранця! Очки у нього зробив із родзинок, а на шию повісив стрічку з дзвіночком — симпатично виглядатиме зі святкового кошичка. (Демонструє спеченого баранчика.)

Дівчинка: - Сергійку, говори, тихіше, бо коли паска росте, не можна кричати, рипати дверима, відкривати вікна, — дріжджове тісто може не вирости і паска не вдасться. (Дівчинка "кладе" у піч і через декілька секунд витягає готову паску. Підбігає хлопчик.)

Сергійко: - Ах, як вони притягують до себе ароматом і красою!

Мама: - Але треба мати терпіння і дочекатися свята.

Дівчинка: - Та це ще не всі приготування до Великодня, бо ж у святковому кошичку мають бути і писанки. Зараз ми з матусею займемося ними.

Хлопчик: - А-ну, покажіть, як це у вас виходить.

Дівчинка: - Писанка виходить не зразу. Спочатку виникає задум, потім по білому яйцю писачком наноситься малюнок. Тоді яйце опускається у фарбу певного кольору. Його виймають і розмальовують далі. І так кілька разів. Наприкінці — найголовніше. Яйце, помережане воском, тримають над вогнем свічки і протирають ганчіркою. Тоді на ньому перед вашими очима відкриваються візерунки — і народжується красуня-писанка.

Мама: - У нашому кошичку є не тільки писанки.

Хлопчик: - Знаю, знаю! Ось ці яєчка — крашанки: вони вкриті одним суцільним кольором. А це — мальованки, розмальовані довільно, від руки, пензлем. Ці яєчка — дряпанки, я їх сам робив. Брав пофарбовані яйця і за допомогою металевого вістря робив найрізноманітніші орнаменти.

Дівчинка: - А ось це яєчко називається крапанкокх Його робила я. На яєчко скрапувала свічкою крапочки. Тоді опускала в іншу фарбу. І так декілька разів. Віск із готової крапанки протерла ганчіркою.

Хлопчик: - Матусю, а чому фарбують яєчка на Великдень?

Мама: - Краще послухайте про це легенду.

(Зачитуємо легенду В. Мацьківа "Сльози-писанки").

Сльози-писанки

Була п'ятниця. Ранішнє сонце зачервонило все небо й усі будинки в Єрусалимі. В повітрі відчувалась якась дивна тривога, щось таке, що словами не переказати.

У кутку на камені сидів Ісус Христос. Оточений вартовими, він очікував на свою подальшу долю. Ще вчора, пізно ввечері, суд засудив його до смерті на хресті. Щоб вирок суду був виконаний, його мусив підтвердити намісник римського цісаря Пілат. Але він урядує тільки вдень, тож треба було чекати цілу ніч.

Юрба вартових, що переповнювала подвір'я, насміхалася з Ісуса: вони штовхали його і били. Апостоли розбіглися, а наляканий Петро заявив, що Ісуса не знає.

Сонце поволі підіймалося вгору. На подвір'ї з'явилися члени жидівської ради й наказали провести Ісуса до Пілата. їм було дуже спішно — адже ввечері починалося свято Пасхи. До того часу Ісус мав бути страчений.

Пілат умив руки на знак, що не бере на себе відповідальності за смерть невинного, і віддав Ісуса на страту.

По дорозі на Голгофу Ісуса зустрічали побожні люди. Оплакували його долю та допомагали Йому нести хрест.

Божя Мати, довідавшись, що сталося, також прибула до Єрусалима. З великим болем зустріла вона Сина, що ніс хрест на гору. Нічим не могла допомогти, бо вояки, що Його стерегли, не допускали її до Ісуса.

Розіп'яли Сина Божого між двома розбійниками. Страждальна Мати плакала під хрестом. По трьох годинах важких мук Ісус помер. Його поховали у новому гробі під горою. Біля входу поставили сторожу. Люди розійшлися. Божя Мати, не в силі відійти від гробу свого улюбленого Сина, ще довго стояла там, аж поки землю не вкрила темна ніч. Тоді й вона з великим болем у серці поволі пішла до міста, скроплюючи дорогу гіркими сльозами. Чим далі відходила від гробу, тим гарячішими були її сльози, тим болючішою була її втрата.

В суботу біля гробу, крім сторожі, не було нікого. А в неділю рано-вранці зібралися декілька побожних жінок і пішли до гробу Ісуса, щоб, згідно з тодішнім звичаєм, намазати тіло померлого оліями.

У гробі вже не застали Господнього тіла. Ангел сповістив їм, що Христос воскрес. Не було вже й військової сторожі: вона розбіглася. Жінки, врадувані цією новиною, повернулися до міста. На дорозі вони побачили гарні писанки і почали їх збирати. Мироносиці одразу зрозуміли, що це сльози Божої Матері, які перетворилися на писанки.

Зустрічаючи по дорозі людей, вони сповіщали усім радісну новину: "Христос воскрес!" — і обдаровували їх гарними писанками. Відтоді писанка означає радість, яку приносить нам Христове воскресіння. Дівчинка: - (Декламує вірш М. Хоросницької "Два кошички".)

Два кошички

Зарум'янилися щічки

в донечки і в мами.

Два кошечки, мов дві щічки,
стоять з писанками.

Є і крашанки між ними,
і яйце біленьке,
і з боками золотими
пасочки маленькі.

На Великдень спозаранку
їх підем святити
і свяченим при сніданку
будемо ділитись.

Хлопчик:

Спершу яйце
на частини
порівну покраєм:
скільки членів
у родині —
кожному окраєць.

Потім їсти усе можна, —
стіл всячини повен!

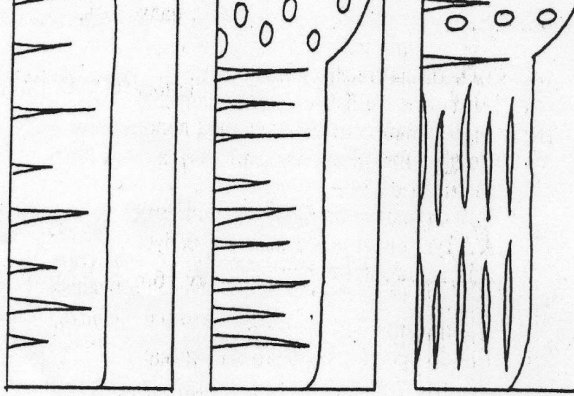
Урочисто і побожно
за столом святковим.

2. Перегляд демонстраційного матеріалу (з коментарем учителя).

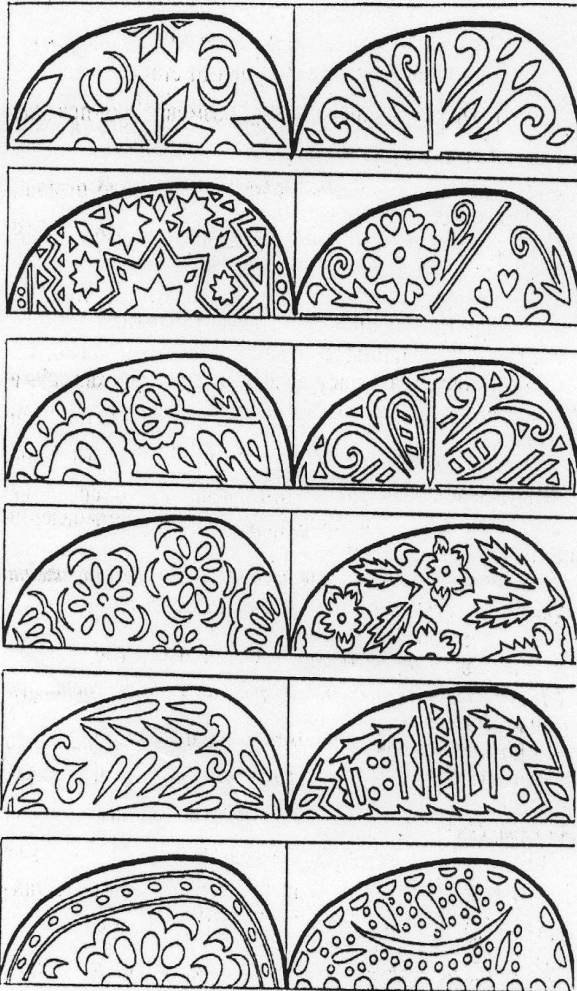
3. Поетапне зображення композиції вчителем.

Крім вербової гілочки, квачиком можна намалювати ще курчатка. Візьміть зеленого чи іншого кольору папір, намалюйте жовтою фарбою спочатку великий пухнастий кружечок, зверху — маленький, домалюйте чорне очко і червоний дзьобик, зробіть хвостик, позначте трохи темнішим кольором крильця — і курчатко наче справжнє. А щоб йому не сумувати самому, намалюйте поряд ще одне. Подивіться, як можна передати характер і настрій кожного з курчаток, по-різному розташувавши очко та дзьобик. Поряд з курчатками можете намалювати декілька різнокольорових яєчок.

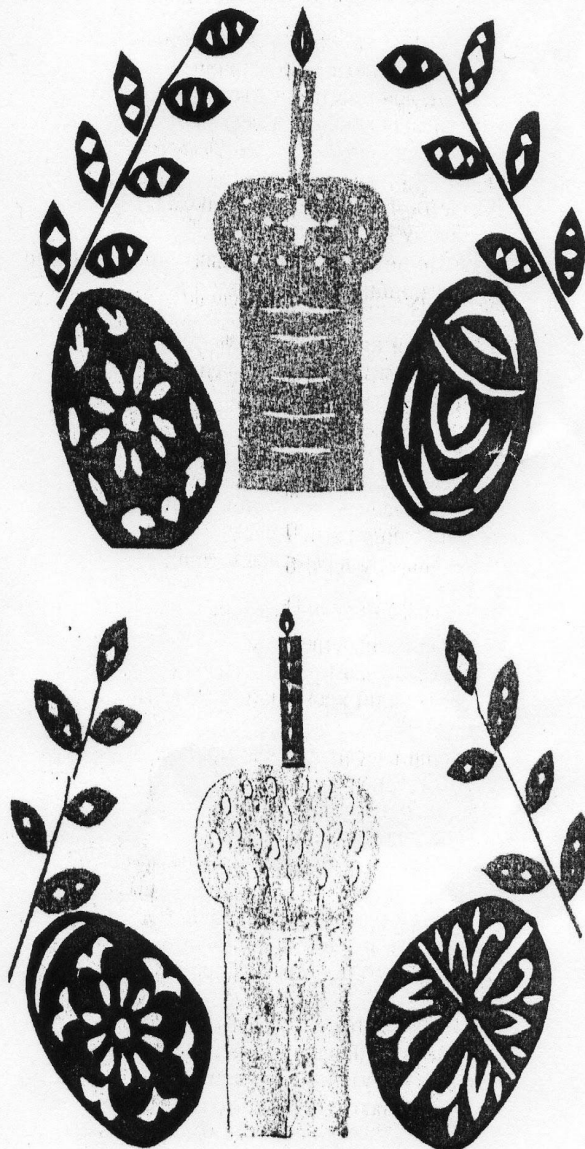
4. Самостійна робота учнів.

Складання паперу, нанесення візерунків

Дитячі роботи ■

лі, що у
а.

7. Яйця з різними кольоровими плямами на тлі чорного або якогось іншого кольору.

По вертикалі:

1. Яйце, розписане (воском) мініатюрним орнаментом за допомогою писачка.

Урок-гра :

«Вчимися жити

в мирі і злагоді»

Додаток №4

Мета. Вчитися розуміти один одного, жити в мирі і злагоді. Виробляти такі риси характеру, які допомагають миритись, відповідально ставитись до своїх вчинків, бути справедливими.

1.Оголошення теми і мети уроку.

II. 1. Бесіда «Кого ми називаємо добрим».

З якою людиною вам приємно спілкуватися?

— Які правила доброти ви знаєте?

(— *Допомагати слабим, маленьким, хворим, старим, тим, хто потрапив у біду;*

— *прощати помилки іншим;*

— *не бути жадібними;*

— *не заздрити;*

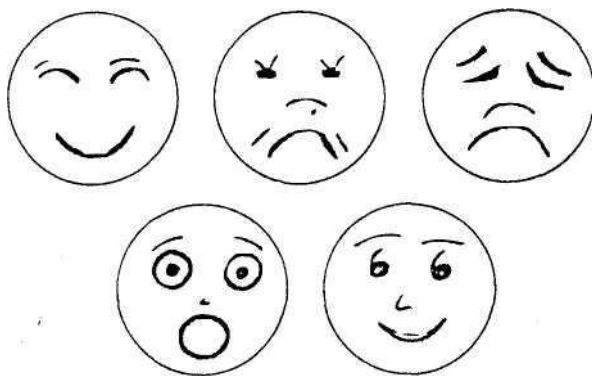
— *жаліти інших).*

—

2. Піктограми.

(Піктограми — це зображення обличч людини у різному емоційному стані).

— Розпізнати настрій людини.

— Пригадайте ситуації, в яких відчували ці емоції.

3. «Мімічна гімнастика».

Мета гри — вивчення міміки обличчя і пов'язаного з ним емоційного стану людини, тренування виразної міміки.

Дітям пропонується виконати ряд вправ для мімічних м'язів обличчя.

— Наморщити лоба, підняти брови — подив.

— Звести брови, насупити — сердитий.

— Розширити очі, рот відкритий, руки стиснуті в кулаки, все тіло напружене — жах.

— Усміхнутися, підморгнути — весело

4. Бесіда «Способи підвищення настрою».

(Усміхнутися собі в дзеркалі, спробувати розсміятися, згадати про щось хороше, зробити хорошу справу)

5. Гра «Хто я?»

Діти по черзі дають відповіді на запитання «Хто я?». Наприклад: «Я — дівчинка>', «Я — людина, що займається спортом», «Я — хороша людина». Не повторюватися.

Мета — розширити уявлення про себе.

6. Гра «Склади оповідання».

Теми: «Я люблю, коли...», «Мене турбує...», «Коли я злий...», «Коли мені погано...», «Я боюся...», «Чого я не можу», «Коли мене ображають...».

Давати розгорнуту відповідь. Оповідання можна інсценувати. У головній ролі має бути сам оповідач.

7. «Програвання ситуацій».

— Ти посварився з другом, а тепер хочеш помиритися.

— Ти приніс до школи апельсин, а твій друг сьогодні не має нічого смачненького.

— Якщо твій друг упав. йому боляче. Що ти будеш робити?

— Як помирити членів сім'ї, що посварилися?

— Як піднести мамі (*татові*) настрій?

8. Гра «На що я схожий? Чому?»

Мета — краще пізнати себе.

— На яку квітку ти схожий?

— На який колір?

— На який смак?

— Чому?»

9. Гра «Збирачі».

Безліч різноманітних дрібних іграшок розкидані по підлозі. Учасники гри розбиваються на групи по 2— 3 дитини й беруться за руки. За сигналом кожна група двома вільними руками повинна зібрати якомога більше предметів. Після того, як усі предмети зібрано, кожна група підраховує кількість зібраних нею іграшок.

Під час збирання звучить весела музика.

10. «Долоня».

Намалювати (*обвести*) свою долоню. На кожному намальованому пальці написати, що в собі подобається.

II. «Конкурс хвальків".Похвалитися сусідом.

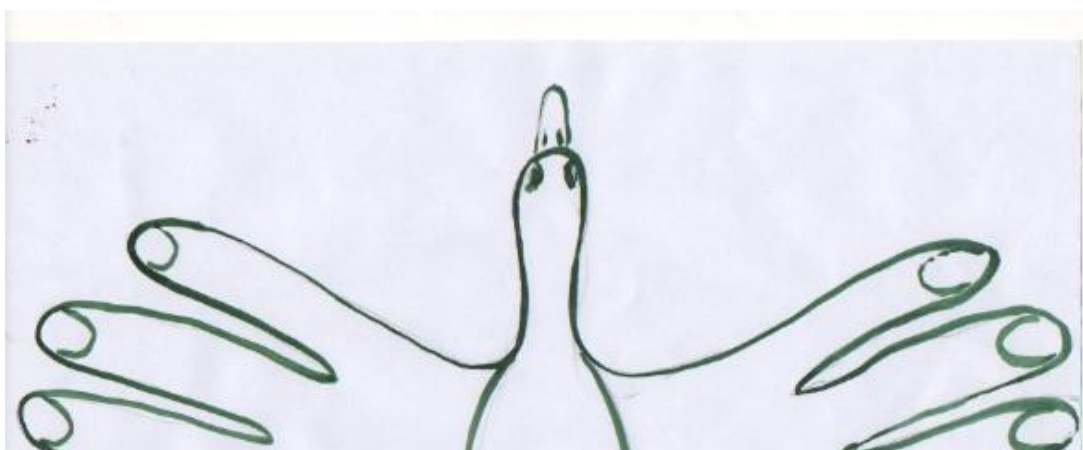
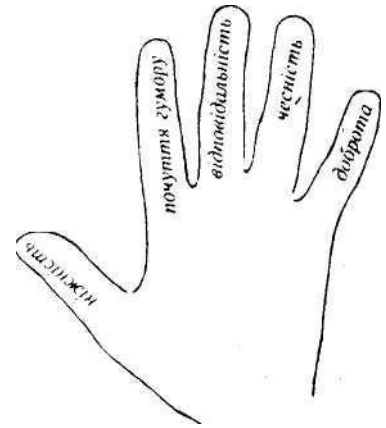
III. Підсумок.

Складання «Золотихправил класу».

IV.Домашнє завдання.

Намалювати свій прапор

На ньому зобразити, що тобі дорожче в житті.

Урок- бесіда

«Традиції
петриківського орнаменту»

Вступ

Петриківський декоративний розпис нині відомий далеко за межами нашої країни. Чарівна петриківська квітка розцвіла на чудовій фарфоровій вазі, прегарним візерунком лягла на шовкову тканину, коштовним самоцвітом загорілася на лакованій поверхні сувенірної шкатулки.

Петриківський орнамент має багатовікову традицію і тісно пов'язаний з мистецькою культурою Запорізької Січі. Назву свою він одержав від села Петриківки Дніпропетровської області. Під час свого заснування в 1772 році село дістало назву Петрівка, від імені останнього кошового отамана Війська Запорізького Петра Калнишевського, який був ініціатором переселення козаків із старовинного запорізького селища Кури-лівки.

Село Петрівка було центром Протовчанської паланки (округи). Тут знаходилась місцева адміністрація і стояв невеликий гарнізон. Ще й досі збереглися сліди колишніх військових укріплень — «редутів». Після ліквідації у 1775 році Запорізької Січі Петрівка стала «казенною, державною» слободою. Безперечно, саме те, що петриків-чани не зазнавали постійного кріпацького гніту, і сприяло розвитку народного мистецтва.

Петриківський розпис розвивався у вигляді стінопису та декору речей хатнього вжитку. Із покоління в покоління передавалися традиції розпису, самобутнього, переважно рослинного орнаменту, який щодалі все більше удосконалювався. Поступово із петриківських селян виділилася група напівпрофесіональних майстрів, які розписували не тільки інтер'єри хат, а й скрині, народні музичні інструменти, сани, віялки, а на початку XX сторіччя почали робити й паперові «мальовки». Ці вироби вони продавали на місцевому базарі, а також вивозили в інші області.

З літературних джерел відомо, що у XIX сторіччі Петриківка вже була центром розповсюдження стінопису на Україні¹. У фондах Дніпропетровського історичного музею та Ленінградського музею етнографії народів СРСР зберігаються копії з настінного петриківського малювання, що відносяться до 1913 року. Побутові речі з петриківським розписом, що знаходяться в цих музеях, відносяться до більш давнього часу — до XVIII—XIX сторіч. Сам же петриківський орнамент бере початок від стародавньої традиційної орнаментики, яка широко застосовувалася в побуті запорожців, прикрашаючи їх житла, начиння та зброю.

Сучасний петриківський орнамент характеризується насамперед як рослинний, переважно квітковий. Він ґрунтується на уважному вивченні реальних форм місцевої флори та створенні на цій основі фантастичних, неіснуючих у природі форм квітів (наприклад, «цибульки» або «кучерявки»).

Широке застосування у петриківському розпису мають мотиви садових (жоржини, айстри, тюльпани, троянди) і лугових (ромашки, волошки) квітів та ягід калини, полуниці і винограду. Характерним для петриківського орнаменту є також зображення акантового листу, що його звать «папороттю», бутонів та перистого ажурного листя. Подібні рослинні мотиви зустрічаємо і на стародавніх речах, що належали колись запорізьким козакам.

В експозиції Дніпропетровського історичного музею знаходиться старовинна запорізька рушниця місцевого виробництва, що відноситься до XVII сторіччя. Дерев'яне ложе рушниці розписане по зеленому фону білими квітами, схожими на сучасні

¹ «Мальовки» дістали особливо широкого розповсюдження після Жовтневої революції, коли на село став потрапляти \ великій кількості папір, анілінові та акварельні фарби. І їси своєрідний розпис на папері спочатку використовувався селянами для "де-кору інтер'єра, а згодом «мальовки» стали самостійними творами декоративної станкової графіки: вони також викопують роль ескізів при розписах фарфору, тканини, дерев'яних шкатулок та декоративних тарілок тощо.

петриківські ромашки чи айстри. Увагу відвідувачів музею привертає також запорізька натруська для пороку (XVII ст.), прикрашена розкішним квітковим орнаментом. Основу орнаментальної композиції, вирізьбленої на кістці, складає вазон, з якого немов виростає пишний букет. Його складні криволінійні стебла та окремі профільні зображення квіток, на зразок цибульки, нагадують мотиви сучасної петриківської орнаментики.

Рослинним орнаментом у вигляді букета прикрашені також дві кахлі (одна череп'яна - обпалена, а друга - вкрита зеленою поливою), що належать до кодацького періоду Запорізької Січі (XVII ст.).

Мотив букета у вазоні повторюється у більш ускладненій композиції і на нікопольських кахлях, знайдених і подарованих музею академіком Д. І. Яворницьким. Рисунок на одній з цих кахлів із зображенням букета, на стеблах якого сидять пташки, графічним трактуванням та вишуканою формою квітів нагадує сучасні петриківські композиції.

Цікавим є також розпис штофа із зеленого гутного скла (XVIII ст.). На його чотирьох прямокутних гранях глухими, непрозорими фарбами намальовано гілочку з червоними та жовтими квітами і зеленими бутонами. На оливково-зеленому фоні округлої дерев'яної дорожньої баклагі XIX сторіччя намальовані червоні квітки та яскраво-зелені трілисніки. Очевидно, на той час зелений колір для загального фону різноманітних предметів вжитку (зброї, посуду, кахлів) стає у народі улюбленим, традиційним. Саме на це вказує і темно-зелений фон скрині, що знаходиться в фондах Дніпропетровського історичного музею і належить, можливо, до кінця XVIII - початку XIX сторіччя. Головні та торцеві фасади цієї скрині розписані червоними тюльпанами та рожевими петриківськими бутонами.

У Ленінградському музеї етнографії народів СРСР у відділі Української РСР експонується скриня з Катеринославщини, датована 1910 роком й підписана майстринею Ганною Паляничкою. На головному й двох бокових фасадах скрині намальовані дрібні рожеві й блакитні квіточки, а на кришці - два великі букети квітів, у які вкомпоновано грона винограду. Скриня по верху й низу облямована чорною смугою. Таке облямування має і скриня, що знаходиться в Дніпропетровському історичному музеї.

У фондах Дніпропетровського історичного музею зберігається невеличка скриня, яку розписав у 1948 році петриківчанин Федір Панко (нар. 1924 р.). На традиційному зеленому фоні фасадів скрині в прямокутники вкомпоновано букети з рожевих та жовтих яблуневих квітів, тюльпанів, гвоздик і бутонів. Зубчасте й перисте листя зеленкуватого кольору з червоною серединкою добре пов'язується з ажурними стеблами папороті. Прямокутники облямовані стрічкою фриза, в якому повторюється мотив трьох бутонів. Композиція кришки скрині дає схему українського килима XIX сторіччя: квіти в центрі прямокутника утворюють овал, по кутках прямокутника - трикутні заповнення з квітів та листя. У фондах музею зберігається також макет скриньки, розписаний Веклою Кучеренко (1908-1954). На кришці - композиційна схема, подібна до тієї, що її вжив Ф. Панко. На головному фасаді в трапецієподібному окресленні - чіткі силуети вазонів з букетами. У сина художниці А. Кучеренка зберігається велика чорна скриня, у розписі якої був застосований новий символічний елемент - червона п'ятикутна зірка, дуже вдало скомпонована й пов'язана з квітковим орнаментом.

Зразків старовинного петриківського стінопису, на жаль, не збереглося. Проте на основі дослідження настінних розписів, що відносяться до початку XX сторіччя, можна скласти певне уявлення і про розписи XIX сторіччя і про більш ранні.

У 1913 році Д. І. Яворницький, який перший почав збирати зразки петриківського розпису, порадив художниці Є. К. Евенбах поїхати до Петриківки і ознайомитись там з народним мистецтвом. Евенбах виконала акварельними фарбами на кальці багато фрагментів розписів, які нині зберігаються у фондах Дніпропетровського історичного музею; декілька таких кальок, датованих 1913 роком і підписаних Евенбах, знаходяться в Ленінградському музеї етнографії народів СРСР. Основними видами орнаментальних композицій розпису були вазон, букети, гілочки, окремі квітки та смуги фриза - бігунчики. Вони вживалися або поодинокі (наприклад, смуга фриза, що прикрашала сволок), або поєднувалися в складну композицію, підпорядковану архітектонічній структурі печі.

Цікаво відзначити факт застосування петриківчанами для прикрашення комина вирізаних з кольорового паперу малюнків. Евенбах зняла кальку з такого малюнка, що зображає силует вітряка. У Ленінградському музеї етнографії народів СРСР експонуються дуже цікаві аплікаційні роботи петриківчанина Василя Вовка, виконані вже в 1937 році. Одною з таких настінних прикрас є робота В. Вовка, що являє собою вазон, з якого виростає кущ із квітами. На гілках вазона сидять різноманітні птахи: павичі, голуби, куріпки, ворони. Інша аплікаційна робота В. Вовка, призначена для прикрашення печі, є композицією на сюжет казки О. С. Пушкіна «Про попа і наймита його Балду». Аплікаційні роботи петриківчан, що існували поряд з настінним розписом, мабуть, були прототипами сучасних «мальовок», якими вони й зараз охоче прикрашають інтер'єри своїх хат.

Крім кальок з петриківських розписів, зроблених Є. К. Евенбах, у Дніпропетровському історичному музеї є чимало малюнків, виконаних темперою на папері невідомими петриківськими майстрами. Гармонійні сполучення легких лесировочних тонів, що досягаються застосуванням барвників із рослинних соків, подекуди порушуються вживанням звичайної ультрамаринової синьки. Вона лежить глухим непрозорим шаром і різко контрастує з світлими тонами рослинних барвників. Серед різноманітних зразків малюнків зустрічаються копії фрагментів настінного розпису у вигляді окремих квіток з акантовим листом і бутонем або гілочок з кількома квітками (наприклад, «цибульками»), чи букета. Оригінальною є копія малюнка на стіні із зображенням кущика з лугових квітів і трав. Цікава недавно знайдена у фондах музею робота майстра народного мистецтва УРСР Тетяни Якимівни Пати, датована 1913 роком. Можливо, її теж привезла з петриківсь-кої експедиції Є. К. Евенбах. На цьому малюнку зображено ягоди, квіти й листя полуниці. Під малюнком напис: «Лисной полониця», і нижче підпис Т. Пати. Розпис виконаний рослинними фарбами, розведеними на яєчному жовтку².

Оскільки настінний розпис часто підновлювався, то не було потреби вживати консервуючі засоби, що запобігають загниванню білкових речовин. Проте, коли розписували дерев'яні речі вжитку, то у розведену на яєчному жовтку фарбу обов'язково додавали трохи оцту або вживали для розпису олійні фарби.»

Настінний розпис виконувався за допомогою дуже простих засобів і матеріалів. Основними барвними матеріалами були крейда, сажа, кольорові глини і саморобні рослинні фарби. Останні виготовлялися способом виварювання з різних трав, листя, ягід та квітів. Так, наприклад, зелену фарбу петриківчани видобували з пирію та з листя пасльону, синю - з квітів проліска, жовту - з пелюстків соняшника та лушпиння цибулі, жовтогарячу - з кори молодих яблуневих пагінців, фіолетову різних відтінків - з ягід бузини та шовковиці, червону - з соку вишні, коричневу - з ягід жостеру.

І Істриківські майстри шшла вживали для настінного рочпису різноманітні рослини та природні мінеральні барвники, розводячи їх для міцності на молоці з яєчним жовтком.

Вживали також такі природні барвники, як вохра, крейда та сажа. Розріджувачами та закріплювачами фарб у давнину були яєчний жовток, молоко, природний вишневий клей, пізніше стали вживати цукор. За інструмент у петриківчан правили саморобні щіточки з котячої шерсті та палички з болотної рослини оситнягу. Деякі деталі (наприклад, ягоди) петриківчани й зараз малюють просто пальцем. У фондах Дніпропетровського історичного музею зберігається ескіз розпису комина, виконаний Т. Патою на папері десь у 1925-1926 роках. Композиційне рішення розпису тут досить вільне. У центрі комина на дзеркалі намальовано вазон, по боках дзеркала - гілочки з квітами.

Розробка уроку-бесіди

Тема:	Майстри петриківського розпису;
Мета:	Ознайомити учнів з традиціями петриківського розпису та її майстрами, виховувати інтерес до народної творчості, повагу до майстрів та їх робіт;
Обладнання:	Малюнки, портрети майстрів та їх роботи.

1. Організаційна частина. Повідомлення теми і завдань уроку.
2. Робота над темою уроку.
 - Вступна бесіда

На Першій виставці українського народного мистецтва в Києві та Москві, що відбулася в 1936 році, творчість петриківських майстрів була представлена малюнками-розписами, виконаними на папері темперою. Розписи ці являли собою традиційні орнаментальні композиції: квіти, гілочки, букети, фризи, панно-килимки. Малюнки мали великий успіх у відвідувачів. Ряд учасниць виставки було нагороджено дипломами I ступеня, деяким з них присуджено почесне, звання майстра народного мистецтва УРСР.

Важливу роль у розвитку петриківського народного розпису відіграла відкрита в 1936 році в Петриківці дворічна школа декоративного малювання, що почала готувати художників-виконавців та інструкторів для роботи в різних галузях художньої промисловості. Загальноосвітні й фахові дисципліни в школі викладали кваліфіковані педагоги та про-фесіонали-художники, а композицію петриківського орнаменту було доручено вести спочатку Тетяні Паті, а згодом її дочці Веклі Кучеренко.

Після закінчення Петриківської школи декоративного малювання її випускники стали працювати в різних галузях художньої промисловості. Так, на Київському експериментальному кераміко-художньому заводі вже давно працюють у галузі розпису фарфору Віра Клименко, Марфа Тимченко та сестри Віра і Галина Павленко. Петриківські майстри декоративного розпису Федір Панко, Іван Завгородній, Ганна Ісаєва, Галина Прудникова-Завгородня, Олександра Пікуш, Явдоха Клюпа та інші доз-писують квітковим орнаментом шкатулки-сувеніри у підлако-вому цеху фабрики художніх виробів «Дружба» у Петриківці.

Петриківський орнамент на папері має значення не лише як ескіз до майбутнього розпису на фарфорі чи тканині. Зараз його можна побачити на республіканських та всесоюзних виставках у вигляді самостійних творів графічного мистецтва. Ця своєрідна народна станкова графіка є спадкоємцем паперових «мальовок» та настінного малювання, що здавна були у петриківчан улюбленим засобом архітектурного декору.

Серед петриківських селян є група здібних майстрів, які виготовляють «мальов-ки» на продаж. Одна з них — Оришка Улянівна Пилипенко (нар. 1893 р.) — учасниця Першої виставки українського народного мистецтва в Києві та Москві 1936 року, малює на папері аніліновими барвниками, розведеними на молоці та яєчному жовтку. Ці «мальовки» призначені для прикрашення інтер'єра селянської хати. Так, букет або гілочка знаходять собі місце на дзеркалі комина, вузька смужка фриза

облямовує його, а окремі квіточки розташовуються тут же в шаховому порядку. Широка кайма декорує сволок та полиці мисника.

На «мальовках» О. Пилипенко зображені традиційні петриківські мотиви: цибулька, гвоздика, а на фризі та каймі — ритмічно повторюються квіти жоржини, айстри та ягоди, схожі на порічки. Такі «мальовки» зберігаються в фондах Дніпропетровського історичного музею та Ленінградського музею етнографії народів СРСР. Розпис на них виконаний зеленими, червоними, синіми та жовтими аніліновими фарбами. Незважаючи на чисті «анілінові кольори», розпис видається досить гармонійним, декоративним і приємним для ока. Це досягається пропорціональними відношеннями контрастних кольорових плям.

Дуже своєрідним майстром є Надія Аврамівна Білокінь (нар. 1893 р.). Деякий час вона робила «мальовки» на продаж, що користувались великим попитом у населення. У 1936 році, багато її квітів та жанрових композицій експонувалося на Першій виставці українського народного мистецтва в Києві, а потім на декаді українського мистецтва в Москві. За участь у цих виставках Н. Білокінь було присвоєно звання майстра народної творчості та нагороджено Дипломом I ступеня і грамотою. Чимало творів Н. Білокінь зберігається у філіалі Київського музею українського мистецтва.

Для творчості Н. Білокінь характерні традиційні квіткові мотиви (цибулька, жоржини, кучерявка тощо). Спостерігаючи навколишній рослинний світ, вона створює нові форми, підкреслюючи певні риси зображуваної рослини.

Поряд з орнаментальними рослинними малюнками відомі жанрові композиції Н. Білокінь, зокрема «Пряха», «Роман і Оксана», «Українські дівчата», «Весілля» та ін.

Усі вони відзначаються динамічністю та яскравою колоритністю малюнка.

- Перегляд робіт Надії Білокінь
- Продовження бесіди

Надія Митрофанівна Шулик (нар. 1922 р.) лише в останні роки (після переїзду в 1958 році з Дніпродзержинська до Петриківки) стала систематично працювати в галузі декоративного підлакового розпису. Вона пише в основному букети та декоративні панно, вживаючи традиційні для петриківських майстрів мотиви цибульки, кучерявки та ягід полуниці.

Марія Тихонівна Шишацька (нар. 1921. р.) також недавно почала працювати в галузі декоративного розпису. Оскільки раніше вона займалась вишиванням, то цілком природно, що її розписи на папері, експоновані в 1960 році на ряді обласних виставок, присвячених Декаді української літератури та мистецтва в Москві, являли собою ескізи для вишивання скатерок, килимків тощо. Найчастіше в своїх композиціях М. Шишацька вживає традиційну цибульку, гвоздики та ромашки. Тракткування орнаментальних форм у неї площинне, кольори насичені, глибокі.

Зоя Валентинівна Кудіш (нар. 1925 р.) нещодавно стала виступати як майстер петриківського орнаменту, її декоративний розпис на папері, експонований в 1960 році на обласних виставках, викликав загальне схвалення. Для фризів, букетів та ескізів листівок З. Кудіш характерні чіткість та ясність композиційного задуму, узагальнені форми мотивів розпису і приємні, гармонійні сполучення основних та додаткових кольорів. З. Кудіш добре володіє рисунком. Зображаючи традиційні петриківські квіти у площинному трактуванні, вона показує їх і знизу, і згори, і збоку.

Ганна Кіндратівна Ісаєва (нар. 1912 р.), в минулому колгоспниця, а тепер робітниця петриківської фабрики художніх виробів «Дружба», в школі декоративного маю-

вання не вчилася, але традиційні мотиви та композиційні прийоми місцевої орнаментики їй добре відомі. Писати «мальовки» вона навчилася у своєї тітки Оришки Пили-пенко. Починаючи з 1936 року, Г. Ісаєва брала участь у багатьох обласних і республіканських художніх виставках. Так, наприклад, її декоративне панно експонувалося на Республіканській художній виставці, присвяченій 100-річчю з дня смерті Т. Г. Шевченка. У своїх розписах майстерниця застосовує традиційні елементи орнаменту, іноді доповнюючи їх мотивами радянської емблематики. Малює вона на папері здебільшого фрагменти декоративного розпису — фризи та букети. Для творчої манери Г. Ісаєвої характерна симетричність у побудові орнаментальних композицій, чіткий, міцний малюнок і контрастне сполучення основних та доповнюючих спектральних кольорів.

Цікаво починають писати молоді учениці Ф. Панка — Віра Дмитрівна Четверик (нар. 1942 р.) та Ніна Іванівна Шишацька (нар. 1941 р.). Виконані ними фрагменти розпису відзначаються сміливістю композиційних вирішень та насиченістю кольорів.

Для петриківських орнаменталістів характерні незвичайно точний окомір та дивовижна спритність руки — всі вони, малюють без попередньо наміченого контура, не користуючись жодним мірильним інструментом. Цікаво відзначити, що пишуть вони від себе, а не до себе, як це роблять, наприклад, хохломські майстри декоративного розпису.

Любовно зберігаючи традиційні мотиви й композиційні схеми декоративного розпису, петриківці розвивають і збагачують його новими елементами, зокрема мотивами радянської емблематики. Поява в петриківському орнаменті елементів радянської емблематики, їх органічне сполучення з традиційним рослинним орнаментом вказує на ту прогресивну, життєву основу, що закладена в народному мистецтві.

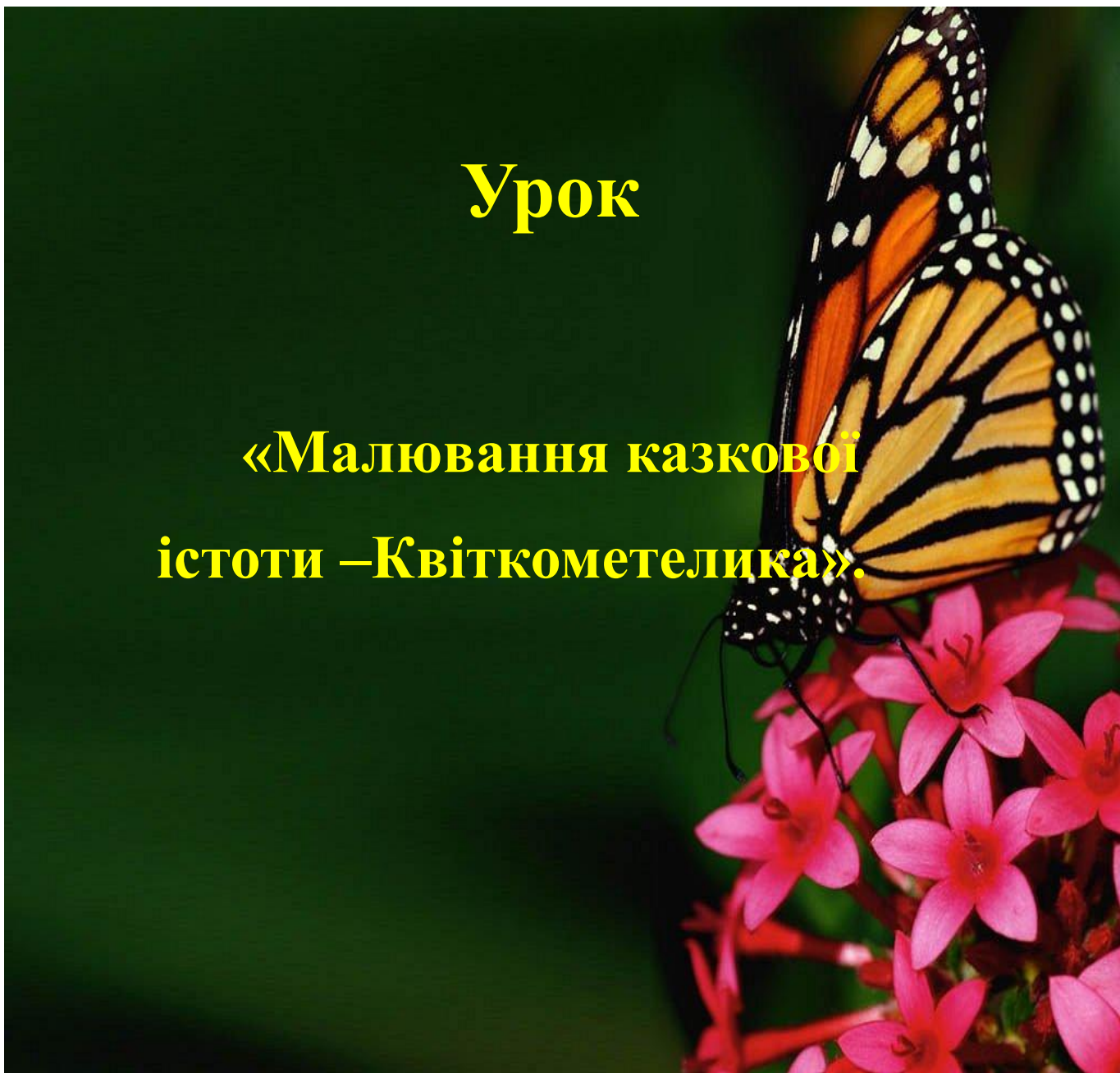
- Перегляд робіт.

3. Підсумок уроку.

- Закріплення матеріалу.

Урок

**«Малювання казкової
істоти –Квіткометелика».**

Урок.

**Малювання казкової істоти
—Квіткометелика.**

Мета. Вчити аналізувати форму предмета, малювати круги і овали, розвивати спостережливість, вдосконалювати техніку малювання фарбами, розширити знання про метеликів, вчити помічати красу в природі, спонукати дітей берегти живу природу.

Обладнання. Альбоми, фарби, пензлі, баночки з водою, малюнки метеликів, зразок Квіткометелика, завдання на спостережливість.

Хід уроку

I. Відгадати загадки.

Барвіста, яскрава, стоїть у лузі, як пава.

(Квітка)

Він яскраві крильця має, сам на квіточки сідає, Прудко й весело літає, його кожен добре знає.

(Метелик)

II. Бесіда за запитаннями.

— Чому метелики так люблять квіти?

— Чи схожі вони на квітку?

— Що спільне у метелика і квітки?

Так, яскраво забарвлені крильця метелика схожі на пелюстки квітки. Якщо серединку квіточки витягнути, то вийде тіло (голова, грудка, черевце) метелика. У квітки пелюстки закриваються ввечері і розкриваються вранці, так як і метелик махає крильцями. А які ніжні крильця та пелюстки, ніби зіткані з тоненького клубка павутинок!

III. Розгляд малюнків метеликів на дошці.

Вчитель звертає увагу дітей на яскравість забарвлення і форму крил, симетричність тіла.

IV Розповідь вчителя «Цікаве з життя метеликів».

1) Цей метелик пурхає над лісовими галявинами, літає на пустирях, сідає на яскраво освітлений стовбур берези і ласує солодким соком дерева. Це «адмірал». Звідки ж взялася ця морська назва? В давнину моряки в чині адмірала носили через

плече червону стрічку. В цього метелика на передніх крильцях червона смужка і на задніх крильцях теж, ніби лампаси. За таку форму і прикріпилась назва «адмірал».

2) Там, де росте заяча капуста, часто зустрінеш великого білого метелика з чорними цяточками на передніх крильцях і двома червоними кружечками на задніх. Це «аполлон», і літає він дуже швидко, тому спіймати його нелегко. А ще в нього є один спосіб рятуватися від ворогів: лякати їх. Поранений чи просто збитий на землю «аполлон» раптом починає шипіти. Шиплячий метелик! Такий хоч кого налякає. Звичайно, шипить він не по-справжньому, а шкребе лапками по нижній стороні крил і видає такий звук.

3) Навіть, якщо ти ні разу не був у лісі, ти бачив цього метелика. У нього крила червоно-цегляного кольору з чорними цяточками і білою плямкою. Обрамлені крильця чорною і синьою смужкою. Називається цей метелик «кропивницею», бо гусінь його живе на кропиви. Зимує в глибоких тріщинах кори, в стовбурах дерев, де мороз не добереться. А коли пригріє сонечко навесні, лялечка перетворюється у метелика і вилітає. І всі їй раді, бо на своїх крилах «кропивниця» несе весну!

V.Оголошення теми уроку.

Уявимо, що метелик сів на квітку. Чи можна сказати, що ми бачимо Квіткометелика? Такі чарівні істоти бувають лише в казках. І сьогодні ми спробуємо його намалювати.

VI. Розгляд зразка на дошці.

1)Якої форми серединка? (*Круг*)

2)Скільки крилець у Квіткометелика?

3)Якої форми передні крила? (*Овал*)

4)Чи однакові між собою передні та задні крильця?

(*Звернути увагу на місце з'єднання передніх та задніх крил*).

— Якими кольорами розфарбуємо метелика, серединку квітки?

VII. Практична робота.

На дошці прикріплений листок паперу. Вчитель малює круг, а учні зразу за вчителем малюють фарбами в своїх альбомах.

— Ось ви й намалювали серединку — кружечок. Але ми ще не можемо малювати крильця, бо фарби змішаються. Тому нам треба почекати, доки підсохне круг.

Послухайте казку про Квітку-Маргаритку.

У зеленому лузі серед чарівної української природи в шовковій траві росла не менш чарівна Квітка-Маргаритка. Кришталева вранішня роса обмивала її ніжні пелюстки. Вітерець-пустунець колихав її гнучке стебло-тіло, і тоді квітка вільно розпускала свої руки-лис-точки назустріч променям сонця. Все було б чудово і далі, якби не побачив цю Квітку Метелика.

Пролітав він якимось через луг, пурхав з однієї квітки на іншу, і коли побачив Квітку-Маргаритку, зрозумів, що кращої ще не зустрічав. Закохався він з першого погляду. Став постійно літати на цей луг, кружляв годинами над Маргариткою, доки й вона не помітила цього красеня-Метелика. Їй сподобались його стрункі ніжки, барвисті крильця, лагідний голос.

І став Метелик просити Квітку, щоб вона полетіла з ним до моря. Хотів він їй показати таку природу, яку вона на цьому⁷ лузі й бачити не могла. Але сама Квітка не в силах відірватися від землі. Стала вона просити вітра, щоб подув так сильно, і вона відірвала свої ніжки-корінці від землі. Знав вітер, що рослина без землі зав'яне і помре, попереджав про це квітку. Але вона все просила і просила. Бажання полетіти з Метеликом в далекі краї було сильніше за те, що могло трапитися з нею.

Подув сильний вітер, вирвав красуню з землі. Метелик підхопив її на свої крила, і вони вдвох полетіли. Але чим далі вони віддалялися, тим сумнішаю ставала Квітка. Хоч навколо було багато свіжого повітря, вона стала задихатися. Хоч краплини дощу обмивали її тіло, вона вмирала від спраги. Метелик пропонував їй підживитися солодким нектаром, але Квітка звикла їсте те, що їй давала матінка-земля. З кожною годиною вона чахла все більше і більше. І не про далеке море думала вона тепер, а про рідну землю, від якої відірвалася, яку покинула.

Зав'яла красуня в чужій землі. Не здійснилася її мрія, не збулося бажання Метелика. І зрозумів він, що це тільки комахи можуть літати де завгодно, а рослини повинні жити з землею-матінкою.

— Я бачу, що середина Квіткометелика висохла тепер можна малювати крильця. Пам'ятайте якої форми і величини передні та задні крильця.

Учні малюють.

VIII. Пауза для відпочинку. Завдання на спостережливість.

— Відкладемо в сторону малюнки, щоб підсох/ крильця, і подивимось на 2 метелика, зображені надощці.

— Давайте знайдемо 10 відмінностей!

IX. Практична робота.

Учні розфарбовують серединку квітки та крильця метелика, малюючи кружечки іншою фарбою.

Х. Підсумок уроку.

— Дивлячись на ваші малюнки, здається, що знаходишся на чарівній галявині серед барвистих квітів і яскравих метеликів.

(Учень розповідає вірш Н. Забіли «Метелик»).

Я біжу, біжу по гаю, Я метелика впіймаю.

А метелик не схотів — Геть від мене полетів.

Сів метелик на травичку, Може думав — не помічу?

Блиснуть крилечка ясні — Зразу видно вдалині.

Сів метелик на листочок — Може там сховатись хоче?

Блиснуть крилечка рябі — Не сховатися тобі!

Полетів він на лужок, Заховався між квіток.

Я іду, іду, іду — Метелика не знайду!

— Діти, яких правил треба дотримуватись, відпочиваючи у лузі?

Так, не можна рвати польові квіти, не треба ловити метеликів, бо це все жива природа, і її треба берегти та примножувати.

XI. Виставка дитячих малюнків.

Урок

«Хлібосол, або ліпка з солоного тіста

(ВИГОТОВЛЕННЯ ЛИСИЧКИ)»

Тема уроку: Хлібосол або ліпка з соленого тіста (виготовлення лисички)

Мета: Ознайомити дітей з різними способами ліплення матеріалами, інструментами, технологією виготовлення. Передавати настрій і стан зображуваного за допомогою певної колірної гам, розбілюванням і замутненням кольорів. Розвивати спостережливість, зорову пам'ять. Формувати естетичні почуття. Виховувати охайність.

Обладнання: Маленька скалочка, лист, баночка з водою, пензлик для змочування тіста, ситечко, часниковижималка, формочки для вирізання тіста, фольга, невеликий ножичок і стеки.

План уроку:

1.	Організаційна частина. Повідомлення теми і завдань уроку.	1-2 хв.
2.	Актуалізація опорних знань.	5 хв.
3.	Робота над темою уроку.	30 хв.
4.	Підсумок уроку.	7 хв.

Хід заняття:

1. Організаційний момент.

- 1) Підготовка учнів до заняття.
- 2) Отримання відомостей про відсутніх.
- 3) Повідомлення про тему заняття.

2. Повторення (бесіда)

- Що таке ліплення?
- Які існують види ліплення?
- Як використовують прилади для ліплення?

3. Робота над темою уроку (розповідь учителя).

Колись давним-давно, у сиву старовину, люди почали ліпити хлібні коржі з борошна і води й обпалювати їх на розпечених каменях. З тіста випікали не тільки хліб, але і декоративні вироби.

Виготовлення тіста з борошна, солі і води є стародавнім звичаєм і застосовувалось для виконання фігурок з народних сказань і в релігійних цілях. Ще древні єгиптяни, греки і римляне використовували фігурки із солоного тіста для преклоніння перед своїми божествами.

У Німеччині і Скандинавії здавна було прийнято виготовляти великодні і різдвяні сувеніри із солоного тіста. Різні медальйони, вінки, кільця і підкови вивішувалися в прорізі вікон або кріпилися до дверей. Вважалося, що ці прикраси приносять хазяївам будинку, що вони прикрашають, удачу і благоденство.

У країнах Східної Європи популярні великі картини з тіста. У слов'янських народів такі картини не розфарбовуються і мають звичайний для випічки колір, що вважається особливо привабливим.

У Греції й Іспанії під час торжеств на честь Богоматері на вівтар кладуть чудові хлібні вінки, прикрашені пишними орнаментами. Навіть у далекому Еквадору майстра художніх промислів робили вироби з яскраво розмальованого тіста. В індіанців такі фігурки з тіста раніше мали символічний або містичний зміст. У Китаї, починаючи з 17 століття, робили маріонетки з тіста. У Гімалаях використовують дерев'яні форми для жертовних культових фігур з ячмінного борошна.

Коли головним символом різдва стала ялинка, бідні люди виготовляли з хлібного тіста різдвяні прикраси. Для збереження прикрас від поїдання мишами і комахами в тісто додавали велику кількість солі. Так виникло солоне тісто.

Під час Першої і Другої світових війн мистецтво виготовлення солоного тіста було загублено, оскільки не вистачало матеріалу. У наш час ця древня традиція почала відроджуватися. В останні

двадцять років воно викликає усе більший інтерес, з кожним роком розширюючи коло своїх шанувальників. Хоча вироби з тіста - древня традиція, їм знаходиться місце й у сучасному світі, тому що зараз цінується все екологічно чисте і зроблене своїми руками.

Солоне тісто в останні роки стало дуже популярним матеріалом для ліплення. Робота з ним приємна і радісна.

На Русі фігурки з цього матеріалу дарували на Новий рік у знак благополуччя, родючості, ситості. Ще в ті часи, коли на Русі Новий рік святкували 1 вересня, а заодно і весілля грали, було прийнято дарувати фігурки із солоного тіста. А прикрашали їх розписом, характерної для тієї місцевості, де жили наші предки. Вважалося, що будь-який виріб із солоного тіста, що знаходиться в будинку, - символ багатства і благополуччя в родині. І хліб із сіллю будуть завжди на столі. От чому ці фігурки нерідко називали дуже просто - "хлібосол". Відродження цієї старої народної традиції розширило застосування солоного тіста. Воно виявилось прекрасним матеріалом для дитячої творчості.

Фактурний малюнок на заготівлі наносять за допомогою різних штампиків (можна використовувати усе, що є під рукою, головне, щоб малюнок виходив рельєфним).

Рецепт солоного тіста: 2 склянки борошна (можна в борошно, не виходячи з норми двох склянок, додати сухий крохмаль). Наприклад, 1 1/2 ст. борошна + 1/2 ст. крохмалю. З додаванням крохмалю тісто стане більш еластичним. З такого тіста особливо добре виходять тонкі деталі, наприклад, пелюстки квітів.), 1 склянка солі, 1 неповна склянка води, приблизно 180 мл, можна додати 2 стол. ложки клею ПВА. Замість води можна зварити клейстер із крохмалю. Змішати усі компоненти. Вимісити тісто доти, поки маса не стане однорідною й еластичною, якщо тісто виходить рідкуватим, то можна вимішувати його далі, додаючи потроху борошна доти, поки воно не стане пружним. Ліпити або вирізати фігурки потрібно відразу на листі. Лист попередньо варто зволожити водою, у такому випадку між виробом і поверхнею листа не утворяться міхури, отже, поверхня виробу буде рівною і стійкою.

Під час роботи тісто варто зберігати в закритому посуді або в поліетиленовому пакеті.

Фарби із соку. Готовий виріб можна розфарбувати. Роль фарби відмінно виконає сік (буряковий, морквяний або будь-який інший). Такий "барвник" не уступає дійсним фарбам, але якщо раптом потрапить у рот – нічого страшного не трапиться. Не забудьте приготувати "спецодяг" (що-небудь вільного фасону, що не шкода забруднити) і "робоче місце" (поставте все необхідне для малювання на великий піднос з загнутими нагору краями або постеліть клейонку). "Фарбу" краще налити в розетку - у неї легше потрапити пензликом і менше імовірність, що вона перевернеться. Можна використовувати харчові барвники, що продаються у виді порошку.

Способи сушіння.

Сушіння в духовці. Потрібно виходити з того, що виріб товщиною 5 мм сушиться протягом 1 години. Температура при цьому повинна бути 75 градусів.

Повітряне сушіння. Саме економічне, але і саме тривале. При повітряному сушінні волога з виробу випаровується дуже повільно - за 1 день виріб просушується не більше ніж на 1 мм товщини. Таке сушіння доцільніше всього проводити влітку, коли можна використовувати тепло сонячних променів (узимку на батарею прикраси ні в якому разі класти не можна!).

Комбіноване сушіння. Воно найбільше підходить для об'ємних ліпних прикрас: виріб витримують кілька днів на сонці, потім досушують у духовці.

Приклади ліплення із солоного тіста.

Солоне тісто має дивні властивості: м'якість, пластичність, простота використання, приступність і дешевина. До того ж нефарбоване солоне тісто не бруднить одяг і руки дитини.

Фігурки, картини, панно - усе можна зробити із солоного тіста. Потрібні тільки фантазія, художній смак так умілі руки. Малята

здатні виліпити грибочок, їжачка, овочі і фрукти, а хлопці по старше можуть скласти композиції з казок або натюрморт. Дорослі люди, спробувавши цю дитячу забаву, не залишаються до неї байдужими. Роботи із солоного тіста викликають замилювання і бажання негайно зайнятися цією творчістю. У всякому разі, приготувати виріб як подарунок здатний кожний.

Переваги солоного тіста:

- можна приготувати в будь-який момент, не витрачаючи зайвих грошей;
- легко відмивається і не залишає слідів; безпечно при влученні в рот, якщо не додавати клей, - звичайно, один раз спробувавши тісто на смак, дитина більше не намагається взяти його в рот - несмачно!!!
- якщо воно правильно замішано, ліпиться чудово, до рук не липне;
- можна сушити в духовці, а можна - просто на повітрі;
- фарба пристає будь-яка, а можливості для розпису - практично необмежені;
- поверх фарби добре ще покривати лаком - збережеться на століття...
- з готовим тістом - можна грати без страху, що воно утратить форму.

Ліпити з тіста - одне задоволення! Сіль, борошно, вода - от і усе, що потрібно для вмілих рук. Настінні прикраси, забавні іграшки, сувеніри і сюрпризи зроблять ваш будинок несхожим на інші, наповнять його затишком і щиросердечним теплом.

Практична робота вихованців (виготовлення лисички).

Послідовність виготовлення показана на малюнках. Роботу підсушити.

4. Підсумок уроку.